

Motion till riksdagen 2005/06:K270

av **Owe Hellberg (v)**

Förändring av rösträttsvillkoren och valsystemet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en ändring av lagstiftningen så att alla som fyller 18 år det år som det hålls allmänna val ges rösträtt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av förtydligad information om personvalet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om förändringar av personvalet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en gemensam valdag för kommunal-, riksdags- och EU-valen år 2014.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att mandatperioden för kommunal- och riksdagsval blir femårig i samband med valet 2014.

Rösträttsvillkoren

Sedan 1994 gäller den fyraåriga mandatperioden för val till riksdag, kommuner och landsting. I 2002 års val var en stor del av de röstande förstagångsväljare, ca 400 000 ungdomar mellan 18 och 22 år. Valdeltagandet bland ungdomar blev betydligt lägre än röstdeltagandet i stort och måste stimuleras på olika sätt.

Alla som fyller 18 år under valåret, men efter valdagen, ställs utanför rätten att rösta och får vänta fyra år till för att få nyttja sin rösträtt. I samband med valrörelsen och besök i gymnasieskolornas årskurs 3 visade det sig att ett antal av eleverna inte var röstberättigade på grund av att de var födda på fel sida av valdagen. Detta måste kännas otillfredsställande samt ge en känsla av utanförskap och bör därför ändras så att man har rösträtt det år man fyller 18

Fel! Okänt namn på

år, oavsett om det sker efter valdagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Personvalssystemet

Personvalet har nu prövats i två val, och svenskarna verkar inte särskilt måna om att få nyttja den rätten. När endast drygt en fjärdedel tar chansen att personrösta upplevs det inte som en särskilt angelägen reform. Personvalet är inte heller särskilt demokratiskt utformat. I riksdagsvalet har 8 procent av rösterna på ett parti makt över 92 procent av rösterna, i kommunvalet 5 procent. Eftersom bara drygt en fjärdedel personröstar får minoritetsrösterna en ännu större betydelse.

Chanserna för att få genomslag i personröstandet är också väldigt olika. I små partier och i mindre valkretsar är chanserna betydligt större än i stora partier och i större valkretsar. I små valkretsar kan en stark lokal förankring i en enda kommun räcka för att personvalet ska få genomslag. Systemet fungerar alltså väldigt slumpartat och kan styras av befolkningsmässiga och geografiska förhållanden.

Med personvalet riskerar också fokus i politiken att hamna fel. Personliga åsikter och löjeväckande personvalskampanjer riskerar att minska informationen om det som är viktigast, partiernas program och ideologier. Enskilda politiker har naturligtvis makt och inflytande, men det är de kollektiva besluten som är vägledande för hur de olika partierna tar ställning i sakfrågorna.

Tyvärr är det så att många medborgare tror att en valsedel utan personkryss är en röst på den personordning som valsedeln visar, något som bekräftats i samtal med åtskilliga väljare i och efter årets val. Om det beror på bristande information från Valmyndighetens sida eller avsaknad av sådan information på röstkortet är svårt att värdera. För att undvika detta missförstånd, bör informationen om personvalssystemet förtydligas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Personvalssystemet har framför allt gynnat de väljare som valt att sätta kryss jämfört med dem som inte valt att sätta kryss. De som inte vill personrösta men vill rösta på ett parti och har förtroende för hur partierna utser sina kandidater, har i dag ingen möjlighet att göra ett sådant val. Den demokratiska rättigheten borde naturligtvis finnas för de väljare som vill protestera mot personvalssystemet men ändå ge sitt förtroende åt de personer som de olika partierna under demokratiska former utsett vara representanter. Det kan lösas genom att man på valsedeln ges möjlighet att med ett kryss i en ruta markera att man som väljare är nöjd med den personordning som gäller eller genom att en icke kryssad valsedel godtar den ordning som partiet fastställt. En sådan förändring av personvalet bör genomföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Riksdagsval och kommunalval hålls samman och sker vart fjärde år, medan EU-valet sker vart femte år. Helhetssynen på politiken går förlorad med en sådan ordning. Av flera skäl vill inte ett flertal politiska partier diskutera

Fel! Okänt namn på

EU-frågorna inför kommunal- och riksdagsval. Det ger en konstig bild av politikens förutsättningar och det ger, som i det senaste valet, utrymme för ett parti som enbart sysslar med EU-frågor att skaffa sig en stark ställning i Europaparlamentet. Helheten i politiken missgynnas och ger utrymme för sakfrågor och lösryckta ställningstaganden.

Sveriges medlemskap i EU påverkar alltmer inrikespolitikens förutsättningar, främst på riksnivå men även regionalt och lokalt. Finanspolitiken, försvars- och säkerhetspolitiken, regionalpolitiken och jordbrukspolitiken inom EU får stora konsekvenser för inrikespolitiken och sambanden bör belysas på ett tydligare sätt. Jag menar därför att vi, under förutsättning att Sverige fortfarande är med i EU år 2014, ska pröva möjligheten till ett system med femåriga mandatperioder och att kommunalvalet, riksdagsvalet och EU-valet sker på samma dag. Detta är ett bra årtal, då såväl kommunal- och riksdagsval som valet till Europaparlamentet sker samtidigt.

Dessa två förslag bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 28 september 2005

Owe Hellberg (v)